

Два образа веры.- М.: «Республика», 1995.- С. 108; ²²Бубер М. Два образа веры.- М.: «Республика», 1995.- С. 109; ²³Забужко Оксана. Я, Мілена // Кур'єр Кривбасу.- 1998.- Лютий.- С. 20; ²⁴Забужко Оксана. Казка про калинову сопілку.- К.: „Факт”, 2000.- С. 18; ²⁵Там само. - С. 17; ²⁶Там само. - С. 64; ²⁷Там само. - С. 64; ²⁸Жеребкіна Ірина. «Прочти мои желания...» Постмодернизм, психоанализ, феминизм. - М.: Идея-Пресс, 2000. - С. 57; ²⁹Там само. - С. 157.

Н.В. Гуйванюк, д. філол. н., проф. (м. Чернівці)

**ВІЧНІСТЬ НАШОЇ МОВИ – В ШЕВЧЕНКОВІМ СЛОВІ
(Лінгвістичні інтерпретації творчості Тараса Шевченка
на сучасному етапі)**

У статті проаналізовані найфундаментальніші лінгвістичні дослідження творчості Тараса Шевченка. Згадано одного з найкращих дослідників, який започаткував наукові інтерпретації шевченкового слова і виробив спеціальний метод, що ліг в основу подальших шевченкознавчих студій, – Степана Смал'-Стоцького, а також праці І.К. Білодіда, Л.А. Булаховського, В.М. Русанівського, Л.І. Шевченко, А.К. Мойсієнка та ін.

In the article the most fundamental linguistic researches of the Taras Shevchenko's creative works are analyzed. One of the best researchers, which put beginning to the scientific interpretations of Shevchenko's word and produced the special method, which underlay subsequent studios of knowledge of Shevchenko is mentioned, – Stepan Smal'-Stotsky, and also works of I. Bilodid, L. Bulahovsky, V. Rusanivsky, L. Shevchenko, A. Mojsijenko etc.

*Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує!..
Тарас Шевченко*

Скільки б ми не цитували ці шевченківські рядки про мову, кожного разу відчуваємо в них щось вічне і незнищенне, божественне, бо «знать од Бога і голос той, і ті слова ідуть меж люди». Мабуть, цю істину одного разу збагнувши, Шевченко завжди

думав над божественним походженням Слова, коли писав свої вірші, коли ставив його на сторожі „отих рабів німих”, щоб і їм „отверзлися уста”. Тому, як писав академік В.М. Русанівський, „у слові Шевченка – вічність”.

Феномен творчості Шевченкової – у її неосяжності. Скільки б ми не торкалися її, знаходимо все нові й нові грані його таланту. Це, мабуть, і є ознака величчя, ознака геніальності Великого Кобзаря.

Одним з найкращих дослідників мови Т.Г. Шевченка був відомий мовознавець ХХ ст., професор, який протягом 32 років (1885-1918) завідував кафедрою української філології Чернівецького університету, Степан Смаль-Стоцький, 150-річчя від дня народження якого нещодавно відзначила наукова громадськість України і Польщі. За словами його учня, також ученого-мовознавця Василя Сімовича, С. Смаль-Стоцький застосував до шевченківських студій „особливу методу”, яка заклала підвалини подальших наукових досліджень мовотворчості письменника¹. „...*Уміти читати – така велика штука. Ще більша – вміти читати поезію Шевченка, де кожне слово повне поетичної символіки, багатозначне й не даремно сказане*”, – так писав С. Смаль-Стоцький, один з найкращих шевченкознавців в Україні, який створив фундаментальну монографію про Шевченка „Т. Шевченко. Інтерпретації”, що вийшла вже трьома виданнями (1934 у Варшаві, 1965 рр. у Нью-Йорку і 2003 р. в Україні)². С. Смаль-Стоцький запровадив ще в кінці ХІХ ст. фонетичний правопис в українські граматики, щоб збагнути завдяки цьому. Як він сам писав, красу українського поетичного слова, народної пісні і слова Шевченка. Степан-Смаль-Стоцький запровадив шевченкознавство як спеціальний курс викладання в Чернівецькому університеті, заклав основи наукових мовознавчих інтерпретацій Шевченкового слова – за допомогою, власне, „філологічної методи”, поставивши на перше місце „живе слово самого поета”³. „*При інтерпретації всякого твору, – писав він, – я виходжу з засади, що звичайний смисл слів повинен бути основою вилуцення ядра самої гадки. Докладніше освітлення її може дати тільки загальний світогляд поета, зложений у його творах. Ніяким чином ми не повинні підсувати йому своїх, чужих йому думок*”⁴. Секрет вічності, невмирущості слова Тараса Шевченка учений вбачав у тому, що воно „*впливає із синтези історичної народної традиції, народного теперішнього життя, із найглибших міркувань про найвищі цілі і смисл життя, із соборної душі української, тугу й думи якої*

*Шевченко вмів найживіше – як ніхто інший – відчутти і своїм огненним словом благовістити; це той розум, який сіяв він на вбогій ниві в надії на веселі жнива*⁵.

У післямові до своїх інтерпретацій, яку Степан Смаль-Стоцький назвав настановчо – „Обов'язки української науки супроти Шевченка”, він наголошував на особливо уважному прочитанні творів поета, бо кожне слово є майже магічним. Тому учений звертався до всіх дослідників його творчості з вимогою правильно розуміти кожне слово Шевченка, осягаючи його справжню, глибинну, суть, ту, яку вкладав у кожне слово сам поет, не підсувати Шевченкові чужих думок, не використовувати поодиноких слів, гасел чи фраз „в якимсь інтересі, чи то партійнім, чи яким іншим”⁶. Перебуваючи в еміграції, учений у 30-х рр. ХХ ст. ставив питання про необхідність повного наукового видання творів Шевченка і наполягав на потребі мовознавчих досліджень саме на його основі. „Коли матимемо повне критичне видання Шевченкових творів і добру його біографію, – зауважував С. Смаль-Стоцький, – тоді розкриється широке поле наукової праці: мова, поетична форма, наукова синтеза в усіх ділянках його творчості... Це дасться досягнути тільки дуже уважною аналізою його творчості аж до самого ядра”⁷.

Цю ж думку висловлює і учень С. Смаль-Стоцького Василь Сімович. У 1935 році він написав статтю „Чи можна вже студіювати Шевченкову мову”, в якій наголошує, що, хоч минає сто років з часу виходу „Кобзаря”, досі, на жаль, немає академічного видання творів Т. Шевченка, без якого „ми не можемо приступити до наукового студіювання Шевченкової мови”, а зробити таку роботу „без дуже доброї лінгвістичної підготовки не можна”⁸.

Перше повне зібрання творів Т.Г. Шевченка в десяти томах виходило з перервами протягом 1939-1963 років. У 1963-1964 рр. було видано Повне зібрання творів у шести томах. І нарешті, Повне зібрання творів Т. Шевченка у дванадцяти томах побачило світ в Україні у видавництві „Наукова думка” у 1990 році. Тексти було критично звірено з усіма першоджерелами – рукописами та друкowanими, а також з прижиттєвими виданнями поета, з правками самого Кобзаря. Це Повне зібрання творів підготували Інститут літератури імені Т.Г. Шевченка АН УРСР, Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії імені М.Т. Рильського АН УРСР спільно з Київським державним музеєм Т.Г. Шевченка й за

активною участю співробітників Інституту мовознавства імені О.О. Потебні АН УРСР. Нарешті збулася мрія Степана Смаль-Стоцького – дослідники отримали справжнє джерело для лінгвістичних інтерпретацій Шевченкової мови.

Предметом спеціальних досліджень мовознавців досить часто стає Шевченкове „крилате слово”, розраховане на вічність. Ще в 1935 році феномен вічності Шевченкового слова В. Сімович пов’язував з „крилатими висловами”, якими рясніє вся його творчість. Зокрема, дослідник писав, що так багато „крилатих слів” не дали твори ні одного українського письменника, як їх дав Шевченків „Кобзар”. „Що тільки займає людину, що лише торкається її життя, бажань, надій, всі її життєві слабощі, всі погляди на світ, на людей, на все, що своє, на рідний край, на його минуле й майбутнє – на все це найдете в Шевченка „крилате слово”, яким ми вже тепер користуємося всі, як своїм власним”, – писав В. Сімович⁹. Дослідник зазначає, що Шевченко з погляду „крилатих висловів” – для нас невичерпна криниця. Читаючи їх, людина пізнає з них велику правду вислову. Вони „розраду в душу вносять”. Зокрема. В. Сімович звертає увагу на такі крилаті вислови, як „*Все йде, все минає, і краю немає*”, „*У всякого своя доля і свій шлях широкий*”, „*Все гине, слава не поляже*”, „*Поки живе надія в хаті, нехай живе, не виганяй*”, „*Врага не буде, супостата, а буде син, і буде мати, і будуть люди на землі*”, „*Нема на світі України, немає другого Дніпра*”, „*Наша дума, наша пісня не вмре, не загине*” і под., які роблять Шевченкові слова „загальним скарбом і щоденної нашої мови тому, що все наново й наново вражає нас їх глибокий зміст і сам спосіб, як вони висказані (форма слова)”¹⁰.

Перевидання праці С. Смаль-Стоцького „Т. Шевченко. Інтерпретації” у 2003 р. у вид-ві „Брама” у м. Черкасах (видавець Вовчок О.Ю.) стало надзвичайно важливою подією, воно започаткувало серію „Шевченкознавчі раритети”, про що зазначено на обкладинці книги. Сподіваємось, що цю важливу справу буде продовжено.

У 2005 році у Львові побачило фундаментальне видання „Іван Франко. Шевченкознавчі студії”, де вперше зібрано шевченкознавчі праці Івана Франка (від 80-х років XIX ст. до перших десятиліть XX ст.” (упорядник – М. Гнатюк)¹¹. На прикладі Шевченкової мови у відомій праці „Із секретів поетичної творчості” Великий Каменярь розкривав секрети поетичної творчості загалом, „утверджував не лише своє мистецьке перо, а й літературознавчий інструментарій”¹².

Загалом потрібно сказати, що мовознавче шевченкознавство сьогодні має певні здобутки. Видано дві надзвичайно важливі лексикографічні праці: „Словник мови Т.Г. Шевченка” (У 2-х т.- К., 1964) і „Шевченківський словник”¹³, який охопив всю лексику творів Кобзаря, її семасіологічну, граматичну і кількісні характеристики. Готується до перевидання „Граматично-стилістичний словник Шевченкової мови” Митрополита Іларіона (Івана Огієнка), який вийшов у 1961 році у Вінніпезі і досі був недоступний читачам України, – підготували працю до видання львівські дослідники Ніна Захлюпана і Василь Будний. Безперечно, наукові словники мають неоціненне значення для вивчення історії української літературної мови і окреслення ролі Т. Шевченка у її формуванні.

З-поміж численних мовознавчих досліджень Шевченкової мови потрібно відзначити фундаментальну працю академіка Віталія Русанівського „У слові – вічність”, яка має другу назву „Мова творів Т.Г.Шевченка”, що побачила світ у видавництві „Наукова думка” у 2002 р.¹⁴. У праці виділено такі розділи: „Утвердження української літературної мови в творчості Т.Г. Шевченка”, „Джерела Шевченкової мови”, „Мова російських творів та її вплив на нормалізацію української літературної мови”, „Епістолярія як компонент розвитку публіцистичного стилю”, „Лексичні і граматичні варіанти в українській мові і в мовленні Т.Г. Шевченка”, „Загальномовно-нормалізаторський аспект добору слова”, де розглянуто системні зв’язки у лексиці (лексичні і граматичні синоніми, антоніми, омоніми) та семантичну глибину слів Шевченкової мови, а також „Індивідуально-авторський підхід до використання лексики (Шевченкові новотвори, ступінь використання емоційно-оцінної лексики, улюблені слова поета, а також такі стилістичні засоби, як тавтологія, повтори, перифрази тощо). Особливо слід відзначити вдало написану післямову до монографії, яка має назву: „Мова Т.Г. Шевченка як стимул дальшої консолідації української національної мови”. Назва післямови примушує нас задуматися над таким важливим питанням сьогодні, як консолідація українського суспільства. І саме мова нашого національного генія повинна слугувати стимулом до консолідації, бо вона здатна усіх об’єднати, „послати братолюбіє” і „подати єдиномисліє” народу, який цілком заслуговує того, щоб бути єдиним європейським народом.

Загалом значення Т. Шевченка як основоположника і реформатора нової української літератури і мови, джерела його мови й особливості художньої організації академік В.М. Русанівський поновому висвітлив у підручнику з історії української літературної мови для студентів гуманітарних спеціальностей. Зокрема, він зазначає, що „структурний феномен мови Шевченка полягає насамперед у тому, що вона, на відміну від мови Квітки-Основ'яненка чи навіть Котляревського, була зорієнтована на весь україномовний територіальний та історичний обшир¹⁵. Завдяки творчості Т. Шевченка українська мова постала перед світом як одна з розвинених літературних мов.

Значення Т. Шевченка у розвитку нової української літературної мови полягає і в тому, що могутній геній Т. Шевченка розбудив багато талановитих душ, надихнув їх патріотизмом і бажанням бачити свій народ вільним серед інших вільних народів світу, що своїм талантом він утвердив українську мову в сім'ї повноправних літературних мов. „Ся малесенька книжечка („Кобзар” 1840 р. – Н.Г.), – писав І. Франко, – відразу відкрила немов новий світ поезії, вибухла, мов джерело чистої холодної води, заясніла невідомою досі в українським письменстві ясністю, простотою і поетичною грацією вислову”¹⁶. Тому М. Чернишевський мав повне право твердити: „Маючи такого поета, як Шевченко, малоруська література не потребує нічиєї ласки”. „Поява „Кобзаря”, – писав О. Афанасьєв-Чужбинський, – миттю розвіяла летаргію і викликала любов до рідного слова, вигнаного з ужитку не лише в колах вищого стану, а й у розмові з селянами, які намагалися і, звичайно, кумедно висловлюватися по-великоруськи”¹⁷. Авторитет Шевченкового слова ширився в народі ще за життя поета. У листі до Шевченка П. Куліш писав після відвідин Полтави: „Тут-бо не то пани та паненята, а всяка душа письменна й щира з Вашим „Кобзарем”, наче з яким скарбом дорогим носить, та хутко вже й книжок їм буде не треба, бо повітверджували вже всі Ваші стихи напам'ять і, тривайте, чи не по „Кобзареві” вже й Богу моляться”¹⁸. Народ сприймав твори свого поета не лише як красне письменство, а й як фактор розвитку всього культурного життя в Україні.

Процес творення української культури з появою „Кобзаря” набув нового розмаху. На традиціях Т. Шевченка виросла і принесла славу українській літературі когорта таких українських письменників, як Леся Українка, Іван Франко, Михайло

Коцюбинський, Панас Мирний, Іван Нечуй-Левицький та ін. Їхня творчість будувалася на спадщині послідовників Шевченка по обидва береги Дніпра. Наприклад, Леонід Глібов, який починав писати свої твори російською мовою, перейшов на українську. Коли до його рук потрапив „Кобзар” Шевченка, Іван Нечуй-Левицький підкреслював, що став українським письменником завдяки Шевченкові. Значний вплив мав Т. Шевченко і на творчість буковинського письменника Ю. Федьковича, який високо оцінював його творчість. Ще у 1866 році в одному з віршів, присвяченому пам’яті великого генія, він називає його „предтечею нашої волі і слави” („В день кону Батька нашого Тараса Шевченка і Кобзаря Русі, мартира України, предтечі нашої волі і слави!”). А у вірші „Осьмий поменник Тарасові Шевченкові на вічну пам’ять” Юрій Федькович проголошує поета святим, а його слово – вічним:

Спом’янімо ж, пани-браття,
Святого ми нині!
Не вмерлого, а живого,
Бо слово не гине.
Форма в форму міняється
Від віка до віка, –
Да без краю і без міри
Жив дух чоловіка.

Численні мовознавчі дослідження, присвячені секретам поетичної мови Т. Шевченка, стають предметом спеціальних обговорень на традиційних наукових конференціях, матеріали яких виходять окремими збірниками. Конференції відбуваються не тільки в Києві, а в різних містах України, збираючи широкі кола науковців. З-поміж кращих дослідників Шевченкової мови можемо назвати акад. І.К. Білодіда про роль Тараса Григоровича Шевченка в історії української літературної мови¹⁹, акад. Л.А. Булаховського, який доводив, що мова Шевченка „і досі лишається в багатьох випадках мірилом вживання того або того українського слова”²⁰, В.С. Вашенка, який досліджував поетику Тараса Шевченка та уклав словник-показчик епітетів поетичної мови Шевченка²¹, М.В. Фененко²², В.С. Бородіна²³, Т.К. Черторизької²⁴, С.Я. Єрмоленко – про фольклорні традиції мови Тараса Шевченка²⁵, Л.І. Мацько, яка стверджувала, що „...уся сила і вся краса нашої мови тільки йому одному відкрилася”²⁶, Н.М. Сологуб²⁷ та багатьох інших.

Як доводять дослідники мовотворчості Шевченка, тільки на перший погляд його мова вражає простотою і народністю. „Ця простота, за висловом В.М. Русанівського, „позірна”, її досягнуто „шляхом глибокого проникнення в поетичну свідомість народу”²⁸. Як справедливо відзначив Ю. Шевельов, „Шевченко віддається сміливим стилістичним експериментам”²⁹. Геніальна і чарівна простота, органічно поєднані з непересічним талантом художника слова, створюють незабутні поетичні шедеври.

Відома дослідниця інтелектуальної еволюції української літературної мови, професор, завідувач кафедри історії та культури української мови Київського університету Л.І. Шевченко визначає ідіостилістичну систему письменника як цілісну субстанцію мови, що формується внаслідок взаємодії екстралінгвальних контекстів мотивації добору мовних одиниць (культурно-історична і соціально-політична зумовленість авторського світогляду, психотип художника слова) та інтралінгвальних факторів (текстова трансформація семантики, слова, образні особливості авторського мовотворення та ін.)³⁰. Окремі праці Л.І. Шевченко присвятила проблемам лінгвістичної інтерпретації символіки Тараса Шевченка³¹.

Найновішим дослідженням про мовотворчість Тараса Шевченка є монографія А.К. Мойсієнка „Слово в апперцепційній системі поетичного тексту: Декодування Шевченкового вірша”, яка побачила світ у 2006 р. в Києві. Її автор – письменник і мовознавець, професор, завідувач кафедри сучасної української мови Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка університету. Досвід Шевченкового слова став для дослідника відправним моментом пізнання мовно-образної картини світу поетичного ідіолекту, індивідуально-авторська сутність якого постає на основі численних лексико-граматичних, семантичних, поетичних фактів. Поетична мова як своєрідна, індивідуалізована форма національного буття є, на думку А.К. Мойсієнка, „самодостатнім виявом потужностей національної мови у створенні естетичних і культурних надбань народу”³². Виходячи з положення М.М. Бахтіна, що тільки в поезії „мова розкриває всі свої можливості, бо вимоги тут до неї максимальні”, що „мова перевищує тут сама себе”³³, А.К. Мойсієнко на основі декодування Шевченкового слова розкрив цілу низку таких важливих проблем тексту, як-от: „слово як досвід”, образне слово в системі поетичного тексту (епітет, порівняння, метафора, перифраза,

символ), „антропоморфізоване слово в поетичному тексті”, „слово-топонім”, „фольклорне слово”, „ремінісценції в тексті” тощо.

На завершення скажемо, що до тексту Шевченкових творів як до особливого феномену поетичного слова українського генія мовознавці звертатимуться постійно і в майбутньому, бо ставляться до мови „Кобзаря” як до священної книги, як до „Біблії”. Писати про мову Шевченка – почесно і відповідально перед лицем усього народу, бо, це письменник, якому судилася величезна роль стати символом культурної цінності цілого народу, уособленням усієї його духовної сутності. Шевченкове слово – це символ української мовної єдності і духовний зв’язок поколінь. Вічність нашої мови – у слові Тараса Шевченка.

¹Сімович В. Передмова // Смаль-Стоцький С. Т. Шевченко. Інтерпретації. – Черкаси: Брама, 2003. – С. 3-15; ²Смаль-Стоцький С. Т. Шевченко. Інтерпретації. – Черкаси: Брама, 2003. – С. 33; ³Пахаренко В. Філологічний подвиг. Передмова до видання: „Т. Шевченко. Інтерпретації. – Черкаси: Брама, 2003. – С. 12; ⁴Смаль-Стоцький С. Т. Шевченко. Інтерпретації. – Черкаси: Брама, 2003. – С. 33; ⁵Там само; ⁶Там само. – С. 282; ⁷Там само. – С. 282-283; ⁸Сімович В. Чи можна вже студіювати Шевченкову мову // Сімович Василь. Праці у двох томах. Том 1: Мовознавство / Упор. і передм. Л. Ткач. – Чернівці: Книги – XXI, 2005. – С. 328-330; ⁹Там само. – С. 334; ¹⁰Сімович В. Шевченкові „крилаті вислови” // Сімович Василь. Праці у двох томах. Том 1: Мовознавство / Упор. і передм. Л.Ткач. – Чернівці: Книги – XXI, 2005. – С. 332-335; ¹¹Іван Франко. Шевченкознавчі студії. – Львів: Світ, 2005. – 472 с.; ¹²Гнатюк М. Передмова // Іван Франко. Шевченкознавчі студії. – Львів: Світ, 2005. – С. 5; ¹³Шевченківський словник. У 2-х т. – К., 1978. – Т.1. – 416 с.; Т.2. – 410 с.; ¹⁴Русанівський В. „У слові – вічність” (Мова творів Т.Г.Шевченка). – К.: Наукова думка, 2002. – 239 с.; ¹⁵Русанівський В.М. Історія української літературної мови. Підручник. – К.: АртЕк, 2002. – С. 175; ¹⁶Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. – Львів, 1910. – С. 253; ¹⁷Афанасьєв-Чужбинський О.С. Спомин про Т.Г. Шевченка // Спогади про Тараса Шевченка. – К., 1982. – С. 88-89; ¹⁸Вибрані листи Пантелеймона Куліша українською мовою писані. – Нью-Йорк; Торонто, 1984. – С. 159; ¹⁹Білодід І.К. Т.Г. Шевченко в історії української літературної мови. – К., 1964. – 136 с.; ²⁰Булаховський Л.А. Походження сучасної української літературної мови // Вибрані праці: В 5 т.- К.: Наук. думка, 1977. – Т. 2: Українська мова. – С. 25; ²¹Ващенко В.С. Мова Тараса Шевченка. – К.: Вид-во Київського ун-ту, 1963. – 252 с.; Ващенко В.С. Епітети поетичної мови Т.Г. Шевченка: Словник-показчик. – Дніпропетровськ, 1982. – 84 с.; ²²Фененко М.В. Топоніміка України в творчості Тараса Шевченка. – К., 1965. – 128 с.; ²³Бородін В.С. Над текстами Т. Шевченка. – К.: Наук. думка, 1971. –

221 с.; ²⁴Черторизька Т.К. Літературні антропоніми в творах Т.Г. Шевченка // Мовознавство. – 1989. – №2. – С. 30-34; ²⁵Єрмоленко С.Я. Фольклор і літературна мова. – К., 1987. – 243 с.; Єрмоленко С.Я. Народнописане слово в мові Тараса Шевченка і українських поетів-романтиків 20-40-х років XIX ст. // Збірник праць двадцять сьомої наукової шевченківської конференції. – К., 1989. – С. 78-91; ²⁶Мацько Л.І. „...Уся сила і вся краса нашої мови тільки йому одному відкрилася” [Про мовотворчість Т. Шевченка] // Мовознавство. – 1988. – №2. – С. 18-24; ²⁷Сологуб Н.М. Т.Г. Шевченко і питання сучасного українського мовного розвитку // Тарас Шевченко і українська культура XXI століття: Наук. зб. за матеріалами Всеукраїнського наукового симпозиуму. – Кам’янець-Подільський, 2000. – С. 100-104; ²⁸Русанівський В. „У слові – вічність” (Мова творів Т.Г.Шевченка). – К.: Наукова думка, 2002. – С. 233; ²⁹Шевельов Ю. Олександр Потебня. Мова. Національність. Денаціоналізація. – Нью-Йорк, 1992. – С. 31; ³⁰Шевченко Л.І. Інтелектуальна еволюція української літературної мови: теорія аналізу: Монографія. – К.: ВПЦ „Київський університет”, 2001. – С. 383-384; ³¹Шевченко Л.І. Символіка рослинного світу у Тараса Шевченка (лінгвістична інтерпретація) // Шевченкознавчі студії: Зб. наук. пр. присв. 185-річчю від дня народження Т.Г. Шевченка. – К.: ВПЦ „Київський університет”, 1999. – С. 119-126.; Шевченко Л.І. Лінгвістична інтерпретація символіки Тараса Шевченка: Сад // Шевченкознавчі студії: Зб. наук. пр. присв. 185-річчю від дня народження Т.Г. Шевченка. – К.: ВПЦ „Київський університет”, 2001. – Вип. 3. – С. 134-142; ³²Мойсієнко А.К. Слово в апперцепційній системі поетичного тексту: Декодування Шевченкового вірша: Монографія. – К.: Сталь, 2006. – С. 5; ³³Бахтин М.М. К естетике слова // Контекст-1973. – М.: Наука, 1974. – С. 278.

*І.М. Хом'як, акад. АН ВШ України,
д. пед. н., проф. (м. Рівне)*

МЕТОДИКА ПОДОЛАННЯ ІНТЕРФЕРЕНЦІЙНИХ ВПЛИВІВ

Аналізуються інтерференційні впливи на мовлення учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Характеризується методика навчання правопису з урахуванням мовленнєвого середовища, в якому перебувають школярі.

The article deals with the analysis of the factors that interfere in the speech of the primary school students. The author describes methods